

Értelem és hit metszéspontjai

In memoriam Papp Árpád

Gyászjelentésén két idézet: egyik az Újszövetségből:

„... *Ama nemes barcot megbarcoltam, futásomat elvégeztem. A bitet megtartottam, végezetre eltétem nekem az igazság koronája.*” (Tim.2.4.) a másik az Ó verséből:

„...*Egyedül, / s mégis: mindig veletek, tereken, állomásokon, kikötőkben / ahonnan sokfele vezet út, s mindegy, melyiken indul el / az ember, / úgy is elérkezik egy-egy gyönyörű, reménytelen/ felismeréshez...*” (Tengerfenék)

Itt hagyott bennünket a legjobb, legnemesebb ember, akit ismertem. *Papp Árpád* költő, műfordító az újgörög irodalom tudósa, címzetes főiskolai tanár, a Magyarok Világszövetsége somogyi alapító-vezetője, a Magyar Írók első világtalálkozójának szervezője, a Százak Tanácsának tagja. Életének 74. évében vitte el a mindig másokért is dobogó szíve.

Miként a múltat az idő kerekíti korokká, az ember örökös kísérletezését is csak a halál rendezzi életművé. Ő tavaly elkészítette összegzését lírai és prózai munkáinak. (A *Szívgyökér* írásai olvasói figyelmet kaptak, s most értő bírálatokat várnak.) Számunkra is érkezett az összegzés ideje. 2007-ben a Balaton Akadémia könyvek 66. köteteként, több mint 100 oldalon felvázoltam pályaképét – befejezésként egy tanulmánykötet vázlatát adva. (Az 50 példányban nyomtatott könyvhöz az eltelt három évben, találkozásaink alkalmával 182 megjegyzést fűztem, s most a kiegészítéseken dolgozva hiányzik igazán Árpád baráti figyelme.)

Az interneten mindenki ellenőrizheti, hogy a halálát követő néhány napon belül már hány híradás jelent meg, milyen sok méltatást közöltek a legkülönbözőbb lapokban, elektronikus hírekben. A *Somogy* olvasói számára - éppen azért, mert Papp Árpád írásai először itt jelentek meg, alapító szerkesztője volt a periodikának, s mert Ő a Táncsics Gimnázium tanáraként ifjúkorától a város közismert, közszeretettnek örvendő alakja volt – a gyász hír különösen megrendítő.

Diákkori barátai, hajdani tanártársai, hozzáöszült régi tanítványai most hitetlenkedünk, mert az utóbbi két évtizedben Ő oly sok csatát nyert a halállal szemben. Első szívműtete előtt Papp Lajos professzor nyugalomra intett minket: ne féltsük, aztán a második műtét előtt azt mondta, hogy most imádkozunk, az orvosi tudás önmagában kevés, bízunk abban, hogy a Teremtőnek még terve van Vele. Ennek már majd egy évtizede. Gazdag, szép évek voltak ezek, bár tudjuk Ő sokat szenvedett.

A *Metszéspontok* karcsú kötetét két magánkiadás után további nyolc kiadásban kilenc nyelvre fordították, s ezek a versek előbb találtak értő fogadtatásra Athénben, Palermóban, Iraklionban, Varsóban, Grazban, Tbilisiziben,

Szófiában, Nicosiában, Heidelbergben, mint Budapesten. A XX. századi magyar líra legnagyobbjaiként tisztelt Illyés Gyula, Weöres Sándor, Lakatos István, Rába György, Csorba Győző, Nagy László, Kormos István megértették, – meg merték érteni – a Metszéspontok, a Tengerfenék, az Orákulumok üzeneteit. Néhányan szolgáló emberek, akik félve- féltve segítették olvasókhöz juttatni munkáit (Parancs János, Rigó Béla, Fodor András, Tüskés Tibor, Vasy Géza, Szili Ferenc, Csernák Árpád, Kövesdy Zsuzsa, Varga István, csakúgy, mint e sorok írója) - tudtuk, hogy Papp Árpád kiválasztott, közülünk a legjobb, tagja a nemzet „természetes nemességének” – akik vállukra és szívükre veszik az egyes ember és a nagy közösségek gondjait. Csoóri Sándor baráti szeretete a kitűnő költőnek, a haragvó, értékeink pusztulását sirató prófétának, a magyar-magyar kézfogásokban hűséges munkatársnak szólt. Nagy Gáspár, Döbrentei Kornél, Nyilassy Balázs, Németh István Péter bátyjuknak vállalták Papp Árpádot - a példa és beszéd, élet és mű kivételes egységét köszönték.

Jakovosz Kambanelisz sorolta először a „Budapesti Ősz” költői közé az 1956-ban egyetemista nemzetőrt, aki lábában szilánkot őrzött, lelkében pedig a szabadság és az „emelkedő nemzet” eszményét. Hasonlóképpen becsülték verseinek fordítói, lexikonszerkesztő, irodalomtörténeti tevékenységének méltatói: Jannisz Ritszosz, Nikiforosz Vrettakosz, Fivosz Delfisz, Kosztasz Aszimakopulosz, Andreasz Tzurasz, Takisz Tranulisz, Patroklosz Sztavru, Prevelakisz, Nat Scamacca, Vincenzo Mascaro, Paolo Santarcangeli, a grúz Miha Kvlivdze, a máltai Olivier Friggieri, Gencso Hrisztozov, Margarit Jekov, Szecepan Woronowicz, Lawrence Ferlinghetti.

Tiszta, természetes, de mindig magas izzású költői nyelv, ragyogó, bátor, eredeti képek, kitűnő versszerkesztés, intellektuális megformáltság, felkavaró erő jellemzi költészetét. Költői mozdulatai, gesztusai túlmutatnak önmagukon, sors és idő van bennük, azt sugallják, hogy nem a mítoszt kell újra elmondani, hanem elsajátítani a mítoszeremtés – még inkább: a teremtés ősi mozdulatát. 1976-os kötete óta csak néhány rövid verset írt, de 1954 és 2008 közötti írásai 240 oldalon Kaposvár Város támogatásával megjelentek. (A „Szívgyökér” Barabás Ferenc igényes, szép könyvtervezése.) Az életművet és fogadtatását is áttekintő, nagy műgonddal készített, különlegesen szép különszámot adott ki Papp Árpádról a „Búvópatak”. Versei, prózai munkái minden sorát különös gonddal fogalmazta. Életművének alapkérdései mindmáig kérdések. „Vakotás, gyerekkori vásárfia-tükröm / Semmi köze trükkökhöz, tükrözéshez. / Dugdostam, s elejbéd tartom, népem: / Bepárasodik-e?” 1976 októberében írt sorai ma – bár más okból – ugyanúgy időszerűek.

Másként volt Ő eligazító, mint századunk legnagyobbjai. Kérdései, bizonytalanságot jelző széttárt karjai, bocsánatot kérő főhajtása – csakúgy, mint indulatos kifakadásai –, mellyel régen a hatalmasok rosszállását váltotta ki, újabban pedig a rendszerváltoztatók hitét, reményeit megcsúfoló ügyeskedők, „a múltat végképp eltörölni” (vagy fiatal „nem is akarjuk megismerni!”) helyezkedők számára váltak szavai kényelmetlenné – gondolkozni kényszerítették barátait, hallgatóit. Újgörög költőantológiákat szerkesztett, fordított görög, olasz, orosz, bolgár, lengyel költőket. Tanult Athénben, Krétán, Cipruson, ösztöndíjasa volt a palermói, vendégtanára a La Valetta-i egyetemnek, Athénben több

irodalmi díjat kapott. (A Magyar Írószövetség vezetésének látókörébe elsősorban, mint nyugtalan író került, aki az 1981-es közgyűlésen a lengyel tragédia hajnalán az 1956-os forradalom 25. évfordulójára emlékeztetett. Idézem a kitűnő műfordító Kerényi Grácia levelét: „Kedves Kollégám, nem tudtam, hogy Maga ennyire fiatal, és örülök, hogy épp Maga mondta el, amit elmondott. Ne várja, nem várhatjuk, hogy ez az Írószövetség ma úgy viselkedjék, ahogy a lengyel Írószövetség 1956-ban a magyar forradalom vérbefojtása után. Nem várhatunk ettől az intézménytől semmit. Mindig csak saját magunktól. Üdvözlí: Kerényi Grácia 1981.dec.13.”) Tudta, hirdette, hogy nemzeti összefogás kell, de csak a tisztesség és az értékek becsülete lehet ennek tartós alapja. Széchenyi – naplója tanulása szerint – 1818 Karácsonyán az Akropolisz tövében álmodozott egy magyar reformkorról. Papp Árpád 1993-ban a pusztulásnak dadogva is nemet mondó szívvel írta Athéni ösztöndíjas szobájában: „...Ültessünk gyümölcsstermő és árnyékadó fákat ebbe a földbe, gondozzuk eleink sírjait, örökítsük át gabonakévé gabonakévére helyező, önmagunkat a művel együtt magasba emelő apáink mérték és arányérzékre valló kazalrakó mozdulatait. Építsük fel arra a kis telekre, melyet ma még Magyarországnak mondhatunk, nomád sátrink után, gazdag szomszédok lomtanítási akciói során idehordott szedett-vedett bútoraink köré és fölé, a nagyvilágban jobbára már kimustrált autóink garázsai mellé, a hazatéréseinkkor Ithaka kéményfüstjével, egy-egy vén, lánc nélkül is őrző, hú kutyával váró, otthont jelentő házainkat. A Hazát...”

Egész életében tudta, hogy csak a munka a mienk, mely nem vár jutalmat, babért. 70. születésnapján javasoltam a Magyar Írószövetség elnökének, hogy terjessze fel József Attila díjra. Baráti szabadkozás volt a válasz, a választmány „illetékességéről”. Ekkor a Balaton Akadémia nevében – könyveket is mellékelve – küldtem felterjesztést a Minisztériumba. Választ sem kaptam. József Attila írta: „nekem sikerült, s ez is szégyenem, hisz nem egyéb az emberárulásnál, hogy csupán száraz kenyeret egyek az Isten testén való osztózásnál...” Harminc év központi irodalmi adminisztrációjának szégyene az elmaradt magas irodalmi elismerés. Kaposvár és Somogy megye vezetői és mi – hazai és külföldi barátai, olvasói igazítottuk helyre ragaszkodásunkkal, szeretetünkkel a Budapesten kikökkent értékrendet.

Kazantzakisz krétai regényhősei somogyi dialektusban beszélnek, s bár volt az MTA aspiránsa, az Eötvös Collegium tanára, a Balaton Akadémia tanáráként címzetes főiskolai tanár – pályáját ott fejezte be, ahol 1961-ben kezdte: a kaposvári Táncsics Mihály Gimnáziumban. Kaposvár városa és a szülőfalu: Somogyaszaló, díszpolgársággal köszönte meg hűségben fogant életművét.

Plutarchos nyomán írta: „...az erény kis helyeken is gyökeret verhet. Raktam itt egy kis tüzet, fényét, melegét szívesen megosztom másokkal is, s azért nem megyek el innen, nehogy a kisváros még kisebb legyen.”

Van ember, aki maga győz, mint Theseus és van, akinek a csontjai győznek, mint Oidipusznak. Ady Endre csontjai, Nagy Lászlóé, Kondor Béláé, Latinovicse, és immár Papp Árpádé is ilyen oidipuszi csontok.

Felemelő érzés, hogy barátai lehettünk. Szívünkben is őrizzük emlékét.